

O sebevraždě a erótu

Vyšla další dvě díla nezařaditelného myslitele Brouka

Jeden z prvních propagátorů psychoanalýzy v Československu, biolog, esejista, filozof a básník Bohuslav Brouk se pomalu vynořuje ze zapomenutí. I tak by šlo nazvat loňské vydání shrnutí jeho esejové tvorby *Zde trvalo existovat. A nebo nyní publikované spisy O pošestlosti života a smrti a O funkcích práce a osobnosti*.

Narodil se v Praze roku 1912 v bohaté podnikatelské rodině spolupracovníků síť obchodních domů Brouk + Babka. Dostalo se mu materiálního zabezpečení i kvalitního studia. Nejprve se věnoval medicíně, poté studoval na Přírodovědecké a Filozofické fakultě UK. Jak ale o svém mládí později napíše, „poznáv (...) závazek na vlastní kůži hloupost lidského života (...) do života vstupují jako samotají, nevěřící ani v Boha, ani ve vědu, ba ani v to, že 13 je nešťastné číslo“. Založením introvert, skeptik a demystifikátor společenských hodnot, konvencí a morálky, přeljal život prostě jako podávanou“. A to i s vědomím rizika, jaké takový útok stranou obnáší.

Například se vrchovalé. Bohuslav Brouk – člověk pronikavého úsudku i postřehu, který i díky brilantní jazykové přesnosti, sarkasmu a smyslu pro humor vytvořil originální a provokativní díla, jež hitala umělecká avantgarda třicátých let – zemřel v roce 1978 na severu Londýna v nuzném malém bytě jako zapomenutý samotář.

Hnací motor civilizace

V knize O pošestlosti života a smrti se zabývá sebevraždou. Nejprve zkoumá různé smertnické nuance tohoto pojmu. I „prostě úmrtí“ totiž chápe jako nepřítomné sebezabití, neboť každá lidská bytost si podle něj na svůj konec sama začíná způsobem svého života.

Větší část textu je ale věnována tomu, co a proč člověka motivuje k vědomému odchodu ze světa. Vztá si život kvůli nevyčlepné nemoci, existenčním či mezilidským problémům, ale paradoxně i z neustálého strachu ze smrti přece není to samé jako obět v zájmu ideálu, osobní cti, zachrany blízkého či rodině země. Právě rozdílné společenské vnímání úmyslné smrti pak Brouk nahlíží z pohledu náboženského, filosofického, psychologického, sociologického a právního a sleduje, jak se vyvíjelo od přírodních národů až po první polovinu 20. století.

Druhá kniha O funkcích práce a osobnosti studuje příčiny odvěké hromby člověka za lepší budoucnost, moci, hromadění majetku, vyšším společenským postavením – zkrátka ambice vyniknout, být na čele. Brouk přitom vychází z Freudova psychoanalytického konceptu libida, jež takto údajně působí a ovlivňuje všechny lidi. Freudovu tezi se snaží originálně spojit s učením o individuální psychologii Alfreda Adlera.

Závěr je jednoznačný: Kdýby od úsvitu lidských dějin člověka nešířil pocit méněcnosti ze sexuální či erotické frustrace a současně ho erós nehnal stále vpřed za novými a novými láskami, „plynul by život lidstva ve věčné idyle, v sladkém nicnedělaní, a lidstvo by nikdy nedosáhlo své dnešní životní úrovně“. Jinými slovy, neustálá erotická nespokojenost je hnacím motorem civilizace, kultury, pokroku.

S Broukem samozřejmě nemusíme ve všem bezvýhradně souhlasit. Kdýz v knize o sebevraždě, kterou napsal coby třiačtyřicetiletý mladík, cituje příklad starověkých obyvatel ostrova Keos a tvrdí, že by bylo nejlepší, aby přestáli i pro společnost nepoužitelní lidé podstupovali

**BOHUSLAV BROUK:
O POŠESTLITI ŽIVOTA
A SMRTI**

Volvox Globator, 151 stran

**BOHUSLAV BROUK:
O FUNKCÍCH PRÁCE
A OSOBNOSTI**

Volvox Globator, 246 stran

dobrovolně smrt, lze se dohadovat, zda by podobný názor vyslovil i po holocaustu. A kdýz pak přiznává sebevrahovi právo sprovodit ze světa toho, kdo se zasloužil o jeho zpákaný život, je zřejmé, proč v roce 1936, záhy po svém prvním vydání, byla kniha v Československu zakázaná.

Myslitel z Letenské pláně, v jejíž blízkosti vlastnil rozlehlý byt s ojedinelou sbírkou moderního umění, patřil k zakládajícím členům Skupiny surrealistů v ČR, přátel se s umělci jako Pilla, Toyen, Zrzavý, Štyrský. Přesto fascinuje schopnost vybočít, jít proti proudu, nepřizpůsobovat svůj názor přijatým konvencím. A také tím, jak demaskuje zaběhnuté způsoby myšlení, automatické přijímání různých náboženských či ideologických „věcných pravd“ o životě. Tím jsou jeho texty protiprávní.

Například v úvahách o sebevraždě píše o křesťanských církvích: „Vesmno co nejpřísněji zakazovaly a zakazují lidem úmyslné skonání, lipce na dogmatu, že jedině Bůh má právo ukončit pozemské utrpení člověka, zasahovaly na druhou stranu neobyčkle často a hojnou měrou do těchto božích práv, vedouce valky a odsuzující lidi k smrti.“ Obdobně kousavě upozorňoval i na rozpory v ideologii komunistické strany, jež se po válce drala k moci, byť do partaje na pár měsíců vstoupil, aby ji „naivně změnil zevnitř“. Ihned po únoru 1948 byl vyloučen ze Syndikátu českých spisovatelů a propuštěn ze zaměstnání v časopise Český život. Dva měsíce nato zamířil do emigrace. Znechucen poměry mezi exulanty v Německu, Francii a Austrálii uzavřel se do sebe a nakonec zmizel v zapomnění svého periferního londýnského bytu. ■

JAROSLAV FORMÁNEK